

Eerste waarnemingen en overwinteringsgevallen van de waterpieper in Zeeuws-Vlaanderen

door J. van Impe en J. van den Steen.

Het voorkomen van de waterpieper (*Anthus sp. spinoletta*) en de oeverpieper (*Anthus sp. littoralis*) in België staat sinds enkele jaren in het brandpunt van de vogelbelangstelling en de Commissie voor de Belgische Avifauna is, niet zonder veel discussie en herzieningen, tot het volgende besluit gekomen (1) :

- 1) De waterpieper een regelmatige doortrekker en wintergast is in zeer klein aantal van begin oktober tot half april, bijna uitsluitend in Midden- en Hoog-België.
- 2) De oeverpieper een regelmatige doortrekker en wintergast is in klein aantal van eind oktober tot in april, vooral in de kuststreek en het gebied van de Beneden-Schelde; ook dieper in Laag-België. Uit Midden- en Hoog-België zijn slechts vijf gevallen bekend.

Als aanvulling of ter verduidelijking kan bij deze tekst worden opgemerkt :
— dat omtrent het voorkomen van de waterpieper in het gebied van de Beneden-Schelde en Laag-België niet veel geweten is;

— dat voor wat het voorkomen van de oeverpieper betreft, het in de Avifauna van België vermelde „ook dieper in Laag-België” blijkbaar alleen steunt op een klein aantal lokale gegevens (Turnhout, Gent, Dijlevallei), die in vroegere publikatie (3) in dit tijdschrift werden opgesomd.

Het ligt in onze bedoeling het aktuele „spinoletta-littoralis” probleem nader toe te lichten.

— Waterpieper - *Anthus sp. spinoletta*

Sinds enkele jaren valt er een stijging waar te nemen van het aantal onbetwistbare vangsten en waarnemingen van de waterpieper in Laag-België.

Voorbeelden hiervan zijn :

Aalst, 21.3.1965 : 1 eks. (Wiel. 33 : 235)

Lokeren, 9 tot 19.1.1966 : 1 à 3 eks.
(Wiel. 32 : 116)

Tongeren, winter 1967-1968 : 3 eks.
(Wiel. 34 : 220)

Zelzate, 16.3.1968 : 1 eks. (waarneming van tweede ondergetekende).

Voor wat Zeeuws-Vlaanderen betreft, determineerden wij sinds lang eksemplaren *Antus spinoletta* die aan de kreeklanden van het Zeeuws-Vlaamse „binnenland” zeer regelmatig overwinteren, als *littoralis*.

Nu hebben in de afgelopen winter minstens 4 waterpiepers dit gebied bezocht. De h. Haak zag één eks. in de Braakman en eerste ondergetekende zag één eks. op 16.12.1967 aan de kreek van Hengstdijk. Bovendien hebben wij 1 tot 2 waterpiepers doorlopend weten overwinteren op een modderweidestrand, gelegen aan een brakwaterkreek te Sas van Gent. Tussen 11.11.1967 en 13.4.1968 werden zij bijna wekelijks vanuit een schuilhut van zeer dichtbij (binnen 5 meter) geobserveerd, in het gezelschap van oever- en graspieper (*Anthus pratensis*).

Hoewel een aantal publikaties (2, 3) uitvoerig gewag maken van de verschillpunten tussen water- en oeverpieper en de mogelijkheid van een onderscheid in het veld tussen *spinoletta* en *littoralis* bevestigen, menen wij nochtans dat het uiteraard nuttig is de veldkenmerken, begunstigd in ons geval door uitzonderlijke goede omstandigheden, nader te beschrijven.

In tegenstelling met de oeverpieper, geeft de waterpieper een lichtere indruk, zowel wat de boven- als de onderdelen betreft. Het contrast bruinigrijze bovenzijde — donkerder vleugels — blekere onderzijde is bij goede belichting opvallender dan bij de oeverpieper. Bij de waterpieper heeft de kop een meer grijsachtige tint, die in de nek afgescheiden

is van de relatief lichte, bruinigrijze rug. Van dichtbij gezien heeft deze laatste een gebandeerd uitzicht. De genoemde afscheiding is bij de oeverpieper nagenoeg niet waarneembaar. Het wenkbrauwstreepje is witachtig en goed te zien als men de vogel van voor of van achter in de kijker krijgt en niet zozeer als men hem zijdelings bekijkt. Hetzelfde werd bij een tweede vogel geconstateerd. Deze verandering in acht genomen, is de wenkbrauwstreep in elk geval meer ontwikkeld bij de waterpieper dan bij de oeverpieper. De staartzijden zijn helderwit en niet vaalwit zoals bij de oeverpieper. Kent men echter alleen oeverpiepers, zal men vlug geneigd zijn hun staartzijden ook wit te noemen, bij gebrek aan vergelijkingsmateriaal.

De onderdelen en vooral de onderstaartdekveren zijn witachtig, fijn donkergrijs gestreept op de borst en de flanken en niet zo markant als bij de oeverpieper. Uit nauwkeurige waarnemingen bij de waterpieper blijkt de pootkleur onmiskenbaar donker, hetgeen reeds op redelijke waarnemingsafstand duidelijk te zien is. Wanneer de vogel dichterbij komt, lijken zij meer mat donkerbruin om tenslotte onder zeer goede belichting (zon) doorzichtig wijnrood te worden. Geluid werd niet gehoord zolang de waterpiepers op de grond liepen. In vlucht was het een éénlettergrepig „tsjiet” „tsjiet”, regelmatig met tussenpozen herhaald, gemakkelijk te onderscheiden van de opeenvolgende „siet-siet-siet” roep van de graspieper. De waterpieper staat ongetwijfeld iets hoger op de poten dan de oever- en de graspieper. Soms observeerden wij gedragingen die in zekere mate deden denken aan deze van een tapuit - *Oenanthe cenanthe* of een zanglijster - *Turdus philomelos*. Eenmaal zagen wij bij hem alarm knikken als een tapuit, maar niet zo uitgesproken.

Ook in het buitenland stijgt het aantal

waarnemingen van de waterpieper als overwinteraar. Voor wat Nederland betreft, schreef de h. Tekke aan één onzer : „De waarnemingen van de waterpieper zijn in Nederland sterk toegenomen, vooral in Limburg en langs de grote rivieren, tot zelfs aan de kust.” In Luxemburg werden onlangs abnormaal hoge aantallen bij Esch ontdekt (7). In de streek van Berlijn waren vóór 1958 maar een tiental waarnemingen van de waterpieper bekend. Vanaf 1958 was een gevoelige toename merkbaar; thans overwinteren hier jaarlijks 60 à 120 vogels over het gehele gebied, alle *Anthus sp. spinoletta* (5). Vanaf de winter 1962-1963 werden ook op bepaalde plaatsen in Zuid-Engeland (Hertfordshire) waterpiepers regelmatig gezien (4).

Uit dit alles zijn wij geneigd af te leiden dat de waterpieper zijn winterkwartier in noordwestelijke richting uitbreidt. Maar gaat het hier om een werkelijke, dan wel om een „schijnbare” uitbreiding, die gemakkelijk zou kunnen worden uitgelegd door het groter aantal waarnemers en vooral door de betere kennis van de verschilpunten tussen water- en oeverpieper, zowel in de hand als in het veld? Een antwoord op deze vraag, in elk geval in overweging te nemen, ligt buiten de opzet van dit artikel.

Voor de komende winters zal het belangrijk zijn zich voor te bereiden op een konfrontatie *spinoletta-littoralis* in hetzelfde biotoop, zoals in het afgelopen winterhalfjaar in Zeeuws-Vlaanderen en ook te Tongeren (6) het geval was.

— Oeverpieper - *Anthus sp. littoralis*

Juist zoals voor het binnenland van Zeeuws-Vlaanderen, onderzochten wij sinds meerdere jaren de piepers die overwinteren in het Gentse, meer bepaald in de Leie- en de Scheldevallei, aan het kanaal Gent-Terneuzen (te Zelzate) en op de voormalige spuitvelden van Langerbrugge. Niettegenstaande de voortdurende waakzaamheid op een mogelijke ontmoeting met de waterpieper, zagen wij steeds oeverpiepers. Deze laatste zijn over de gehele streek 's winters regelmatig vertegenwoordigd; het aantal overwinteraars bedraagt er stellig meerdere tientallen.

Wij zijn er dan ook van overtuigd dat oeverpiepers in andere delen van Laag-België veelvuldiger voorkomen dan men vermoedt.

Penitentenstraat 6, Gent.

LITERATUUR.

- (1) Commissie voor de Belgische Avifauna (1967) : „Avifauna van België”. *Gierv.*, 57, 3/4 : 338.
- (2) Devillers P. (1964) : „Notes sur le Pipit spioncelle”. *Gierv.*, 54, 3 : 376-388.
- (3) Herroelen P. (1967) : „De waterpieper (*Anthus sp. spinoletta*) of de Oeverpieper (*Anthus sp. littoralis*) in het binnenland”. *De Wielewaal*, 33, 8/9 : 232-236.
- (4) Johnson I.G. (1966) : „Water pipits wintering on watercress beds”. *Brit. Birds*, 59, 12 : 552-554.
- (5) Löschau M. (1966) : „Der Wasserpieper (*Anthus spinoletta*) ein häufiger Gast im Berliner Raum”. *Ornith. Mitt.*, 18, 11 : 230-232.
- (6) Nelissen R. en R. Christiaens (1968) : „Overwintering van *Anthus spinoletta* te Tongeren”. *De Wielewaal*, 34, 7 : 219-220.
- (7) Peltzer J. (1967) : Ungewöhnlich zahlreiche Wasserpieper (*Anthus sp. spinoletta*) überwinteren bei Esch/A. *Regulus*, 47 : 7-9.